

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับศีล 5 ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท*

RELATIONSHIP BETWEEN THE PRINCIPLES OF HUMAN RIGHTS AND THE 5 PRECEPTS ACCORDING TO THERAVADA BUDDHISM

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร

Apiwatchai Phuttajorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Apiwatchai.phut@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

หลักสิทธิมนุษยชนสากลได้ก่อกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยเน้นเรื่องสิทธิโดยธรรมชาติ ความคิดเรื่องกฎแห่งธรรมชาติและร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ จัดทำเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีบัญญัติไว้ 30 ข้อ เนื้อหาว่าด้วยเรื่องหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน เรื่องสิทธิของพลเมือง สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและหน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ

ศีล คือ ปกติวิสัยของมนุษย์ที่ควรละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยแท้จริงแล้ว การรักษาเบญจศีล ก็คือ การควบคุมกายและวาจา มิให้ล่วงละเมิดปกติวิสัยของตน ไม่เกิดการเบียดเบียนต่อผู้อื่น เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็น

สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญของมวลมนุษยชาติ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในแง่ธรรมชาติ การกระทำการควบคุมและการเข้าถึงได้ โดยอิงอยู่กับพื้นฐานของความชอบธรรมของมนุษย์ทุกคนในสังคม สิทธิมนุษยชน 6 ประการ และศีล 5 เป็นเหตุผล ไม่อาจแยกจากกันได้ จะมีแต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหาได้ไม่ และทั้งหมดนั้นได้เน้นให้บุคคลใช้สิทธิหน้าที่เพื่อการรู้แจ้งตนเอง เพื่อทำให้ตนสมบูรณ์ผ่านทางตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง หลักศีลธรรม จริยธรรม เป็นต้น กล่าวได้ว่า หน้าที่ที่ชอบธรรมและสิทธิที่ถูกต้องย่อมไปด้วยกัน ต่างเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน หลักพุทธศาสนาเถรวาท คือ ศาสนาที่เน้นสิทธิที่ถูกต้องของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า ทั้งสิทธิมนุษยชนและหลักศีล 5 ล้วนมีการส่งเสริมให้ปฏิบัติความชั่ว สนับสนุนให้กระทำความดีต่อกันในฐานะที่เป็นมนุษย์

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชน, ศีล 5, พุทธศาสนาเถรวาท

* Received: 13 December 2023; Revised: 27 December 2023; Accepted: 28 December 2023

Abstract

The principle of universal human rights has been established since the 18th century, emphasizing natural rights, the idea of the law of nature, and signing the United Nations Charter to create the Universal Declaration of Human Rights. It has 30 provisions, which outline the main principles of human rights. crash about civil rights Political, economic, social and cultural rights and duties of the individual, society and the state.

Morality is the normal human behavior of refraining from harming each other. In fact, maintaining the five precepts means controlling the body and speech. Do not violate your normal nature, do not cause harm to others. So that members of society can live together in happiness, peace and tranquility.

Human rights are an important aspect of all mankind from birth to death in terms of nature, actions. Control and accessibility It is based on the basis of the righteousness of every human being in society. The 6 human rights and the 5 precepts are mutually exclusive. cannot be separated There can be only one or the other. And all of them emphasize that people should use their rights and responsibilities for self-realization. To make oneself perfect through the laws of the country, moral principles, ethics, etc. It can be said that rightful duties and right rights go together and are the result of each other. Theravada Buddhism is a religion that emphasizes the correct rights of individuals. It can be seen that both human rights and the five precepts promote the rejection of evil. Encourage them to do good to each other as human beings.

Keywords: Human rights, 5 precepts, Theravada Buddhism.

บทนำ

สิทธิมนุษยชนถือกำเนิดมาพร้อมหลักประกันเพื่อความมั่นคงปลอดภัยให้กับมวลมนุษยชาติ ถือเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรมีสติหรือที่ได้มาโดยธรรมชาติ พร้อมการเกิด เรียกว่า สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมีคุณค่า มีวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง มีความสามารถในการดำรงตนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัจจุบันกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และถูกนำไปใช้ในการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศและการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล เช่น การใช้เหตุผลในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศหนึ่ง มาเป็นเงื่อนไขการพัฒนาประเทศหรือลโทษ

ทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลกระทบโดยรวมต่อประเทศชาติ ปัญหาสิทธิมนุษยชนเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของนานาประเทศ ปัญหาดังกล่าว มิใช่ปัญหาของประเทศหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง แต่เป็นปัญหาของมนุษยชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขร่วมกัน (ศุภรา ศรีปริวาทีน, 2566)

สภาพการณ์ของสังคมในปัจจุบัน มีความแตกแยกทางความคิด มีการแข่งขันกันด้านต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกันทำธุรกิจ การค้า การลงทุนภาวะทางเศรษฐกิจที่กำลังพัฒนาเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม เมื่อมีการแข่งขันการทำธุรกิจ ก็มีบางคนบางกลุ่มขาดจิตสำนึกที่ดี ต่างก็พยายามเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือต้นทุนการผลิตต่ำ ผลกำไรมาก ๆ หรือทำธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การทำธุรกิจผิดกฎหมาย ค้ายาเสพติดให้โทษ เมื่อคนเสพเข้าไป ก็ติดสิ่งเสพติดนั้น ทำให้ขาดสติ ไม่มีจิตสำนึก ขาดหลักธรรมประจำใจที่ทำให้กระทำผิดกฎหมาย ความเป็นจริงของโลกทุกวันนี้ ต้องยอมรับว่ายิ่งวัตถุเจริญขึ้นมากเท่าใด จิตใจของคนก็ต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด คือ ไม่มีมโนธรรมและคุณธรรม เช่น ชาวที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ นักเรียนตีกัน ฆ่ากัน หรือการปล้นฆ่าประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ทั้ง ๆ ที่นโยบายของรัฐบาลมีการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งปราบปรามผู้ที่ทำผิดกฎหมายต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด มนุษย์มีอิสรภาพในการกระทำทุกอย่างบนพื้นฐานของกฎหมาย ถ้าหากว่ามนุษย์มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็จะทำให้มีความสุขในชีวิต (พระสมหมาย อตตสิทฺโธ (พีชสิงห์), 2557)

พระพุทธศาสนาถือหลักคำสอนให้ผู้คนในสังคมได้ตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ภารดรภาพ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ผ่านการสนทนาธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น ตรัสสอนเรื่องความเสมอภาคในการรับรู้และเข้าใจธรรมว่า มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคแห่งการใช้ปัญญาในการเข้าใจธรรม อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพของตนได้ ซึ่งความเสมอภาคในการก้าวพ้นระบบชนชั้นวรรณะทางธรรม ที่ไม่สามารถทำได้ในระบบชนชั้นวรรณะของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งครอบงำความคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมพุทธกาล (วันฉัตร สุวรรณกิตติ, 2540)

สำหรับชาวพุทธนั้น สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่เราจะได้ประโยชน์ เพราะเป็นหลักการและข้อปฏิบัติที่ดี อย่างน้อยก็นำมาเปรียบเทียบกับศีล 5 จะเห็นว่า ศีล 5 นั้น เป็นหลักประกันทางสังคมที่สำคัญ ถ้าหมู่มนุษย์ประพฤติอยู่ในศีล 5 ก็ไม่จำเป็นต้องมีสิ่งที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชน และถ้ามองให้ละเอียดลงไป ก็จะเห็นว่าปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่แยกกระจายกันไป

ความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ นักสิทธิมนุษยชนได้อธิบายว่า เราเรียกสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน ซึ่งทำให้คนคนนั้นมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างเหมาะสมแก่ความเป็นคน และสามารถมีการพัฒนาตนเองได้นั้น เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” (กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ, 2557)

John Stuart Mill อธิบายว่า สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ไม่อาจขาดได้ในความสุขของมนุษย์ อันหมายถึงว่าบุคคลทุกคนโดยธรรมชาติมีสิทธิที่จะได้รับการเคารพนับถือเชิงศีลธรรมอย่างเท่าเทียมกันจากผู้อื่น (วิชัย ศรีรัตน์, 2544)

Joel Feinberg อธิบายว่า สิทธิมนุษยชนเป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมอันมั่นคงสมบูรณ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของความต้องการหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทั้งหมด โดยถือว่าปัจเจกชนทุกคนล้วนมีสิทธิมนุษยชนเพราะทุกคนต่างก็มีความต้องการเอียงมนุษย์เหมือนกันหาไม่แล้วก็คงไม่สามารถมองเขาเหล่านั้นว่าเป็นดั่งมนุษย์ได้ (วิชัย ศรีรัตน์, 2544)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ให้ความหมายสิทธิมนุษยชนไว้ว่า หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นต้น (คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2544)

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน เกิดมาพร้อมสิทธิติดตัวมาตั้งแต่เกิด สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และไม่มีการขอลงครุฑหรือแม้แต่ว่ารัฐสามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิความเป็นมนุษย์ ไม่เลือกที่จะมีเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีผิวที่แตกต่างกันหรือยากดมีเงินหรือเป็นคนพิการ สิทธิมนุษยชนไม่มีพรมแดน ไม่มีความแตกต่างใด ๆ หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนได้มา เริ่มตั้งแต่เกิดจนตายและทุกคนสามารถปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนได้ ถูกต้องตามบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ตราขึ้นในสังคมโลกมนุษย์ (ศุภวุฒิ อุตมะ, 2566)

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิ เสรีภาพ ที่จำเป็นขั้นพื้นฐานที่คนทุกคนพึงได้รับอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ชาติกำเนิด ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต เพศ รูปลักษณ์ภายนอก อายุ และสติปัญญา หรือมีความไม่เท่าเทียมกันในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมากนักน้อยเพียงใดก็ตาม รวมๆ ก็คือ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ความเป็นมาของหลักสิทธิมนุษยชน

ขบวนการสิทธิมนุษยชนมีประวัติความเป็นมา ทั้งในระดับชาติ และระดับสากล ดังนี้
ระดับชาติ

ในอดีต เมื่อประเทศต่าง ๆ ยังมีระบอบการปกครอง ที่ให้อำนาจอย่างเด็ดขาด แก่ผู้ปกครอง โดยผู้ถูกปกครองไม่มีสิทธิในด้านเสรีภาพ และความเสมอภาค ทำให้บางครั้งต้องประสบกับความทุกข์ยาก จากความอยุติธรรม และการเบียดเบียน จึงเกิดการต่อสู้ทางการเมือง เพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่

ราษฎร หรือผู้ถูกปกครองจะพึงมีพึงได้ และนำไปสู่การร่างบทบัญญัติ หรือกฎหมาย เพื่อประกันสิทธิเหล่านั้น ตัวอย่างของการเรียกร้องสิทธิทางการเมือง และทางสังคม ที่ถือว่า มีความสำคัญมากทางด้านประวัติศาสตร์ คือ การที่พวกขุนนางที่ถือครองที่ดิน ในประเทศอังกฤษในสมัยกลางได้รวมตัวกัน เพื่อเรียกร้องให้กษัตริย์ ทรงพระนามว่า พระเจ้าจอห์น พระราชทานกฎบัตร เรียกชื่อว่า แมกนาคาร์ตา (Magna Carta) เมื่อ ค.ศ. 1215 (พ.ศ. 1758) รับรองว่า จะทรงปกครองโดยยุติธรรม เช่น ไม่เก็บค่าภาษีที่ดินแพงเกินไป ไม่ตัดสินคดี โดยเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ลงโทษบุคคล โดยปราศจากการพิจารณาตัวอย่างยุติธรรม ให้ปลดผู้พิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ ที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริตออกจากตำแหน่ง แมกนาคาร์ตาจึงอาจถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติฉบับแรกของประเทศอังกฤษ และของโลก ที่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครอง และสิทธิเสรีภาพของผู้อยู่ใต้ปกครอง เป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน

ต่อมา ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 มีแนวคิดทางด้านปรัชญาการเมือง และสังคมของนักคิดชาวยุโรปหลายคน ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปทางการเมืองและสังคมของประเทศในยุโรปตะวันตก และแพร่หลายไปถึงทวีปอเมริกาเหนือ นักคิดที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ จอห์น ล็อก (John Locke) ฟร็องซัว วอลแตร์ (Francois Voltaire) และชอง - ชาก รูโซ (Jean - Jacques Rousseau) กฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่มีพื้นฐานจากแนวคิดดังกล่าว เช่น “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของพลเมือง” (Declaration of the Rights of Man and the Citizen) ในรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งร่างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1789 และ “บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ” (Bill of Rights) ซึ่งผนวกเป็นบทแก้ไขเพิ่มเติม 10 ฉบับแรก ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1791 ถือได้ว่าเป็นการประกาศสิทธิมนุษยชน ที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และเป็นต้นแบบในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศอื่น ๆ ในเวลาต่อมา (สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, 2566)

ระดับสากล

ขบวนการสิทธิมนุษยชนสากล เริ่มมาจากความจำเป็นที่จะต้องมีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในระดับนานาชาติ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างชาติ ในการร่างบทบัญญัติ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขึ้น สนธิสัญญาระหว่างชาติฉบับแรก ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการยอมรับเสรีภาพในการนับถือศาสนา การเลิกทาส และการปกป้องสิทธิมนุษยชน ในยามสงคราม รวมทั้งสภาาชาดสากล (International Committee of the Red Cross) ซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1864 ก็นับเป็นความร่วมมือระหว่างชาติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ความพยายามในระดับนานาชาติ ที่จะปกป้องสิทธิของผู้ใช้แรงงาน ในโรงงานอุตสาหกรรมได้เริ่มขึ้น เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และได้กลายมาเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งร่างขึ้นโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization) ที่ถือกำเนิดขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1919 สำหรับการเลิกทาส ที่เป็นความพยายามของนานาชาติ มาเป็นช่วงระยะเวลายาวนาน ได้บรรลุผลสำเร็จเมื่อมีการจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศ ว่าด้วยทาส (International Slavery Convention) และร่วมลงนามที่เมืองเจนีวา ใน ค.ศ. 1926 ส่วนปัญหาผู้ลี้ภัย ก็ได้มีการร่วมลงนามในอนุสัญญาระหว่าง

ประเทศ เพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย (Conventions for the Protection of Refugees) ใน ค.ศ. 1933 และ ค.ศ. 1938 ตามลำดับ (สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, 2566)

เมื่อมีการดำเนินการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 บรรดาผู้นำของประเทศสมาชิกดั้งเดิม 50 ประเทศ ได้ร่วมลงนาม ในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 โดยประกาศเป้าหมายหลัก ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ว่า “เพื่อปกป้องคนรุ่นต่อไปจากภัยพิบัติของสงคราม และเพื่อยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรี และคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี” ดังในมาตรา 1 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ได้ระบุว่า จุดมุ่งหมายประการหนึ่ง ของสหประชาชาติ คือ “เพื่อบรรลุความร่วมมือระหว่างชาติ ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐาน สำหรับมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา” (พระสมหมาย อตถสิทโธ (พีชสิงห์), 2557)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้รับรองเมื่อ คริสต์ศักราช 1948 ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษย์และของบรรดานานาชาติ ถึงแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะมีได้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ปฏิญญาสากลฉบับนี้นับว่ามีพลังสำคัญทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองไปทั่วโลก และถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศทั่วโลกยอมรับ ข้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศอาณานิคมได้อ้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการประกาศอิสรภาพช่วง คริสต์ศักราช 1950 ถึง 1960 และหลายประเทศนำข้อความในปฏิญญามาใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญของตน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็มีข้อความที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ เช่น ในมาตรา 4 ว่า : “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” (พระสมหมาย อตถสิทโธ (พีชสิงห์), 2557)

ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

สำเนียง ยอดศิริ กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน คือ จุดเริ่มต้นของสันติภาพของโลก เพราะมนุษยชาติที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้ ย่อมมีสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติด้วยกันทุกคน นอกจากสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอีกมากมาย ซึ่งในกรณีนี้จะศึกษาได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ ทางศีลธรรม สิทธิและหน้าที่จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สิทธิของบุคคลหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของบุคคลอีกคนหนึ่ง ที่ใดมีหน้าที่ ที่นั่นย่อมมีสิทธิควบคู่ กันไป (สำเนียง ยอดศิริ, 2544)

ชะวัชชัย ภาคินธู กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (World Civilization) ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้มนุษย์ทั่วโลกเกิดความรู้สึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ซากาณัด สิทธิต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life) (ชะวัชชัย ภาคินธู, 2548)

นอกจากนี้ ตามปญญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสมัชชาสหประชาชาติ ซึ่งมีมติยอมรับเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ข้อที่ 1 กล่าวว่า “มวลมนุษย์เกิดมามีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในเกียรติภูมิ ต่างมีความรู้สึกผิดชอบและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการศรัทธา” ปญญาสาทนี้ เป็นข้อตกลงร่วมกันของมวลสมาชิกประเทศต่าง ๆ ในโลกที่รวมตัวกันเป็นองค์กรกลางระหว่างประเทศ มีความพยายามที่จะสร้างมาตรฐานในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เพื่อประจักษ์ในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยมองว่า มนุษย์ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติต่อกัน ด้วยความเท่าเทียมกันและเป็นมิตรกัน ซึ่งเป็นหลักการในแนวทศนะที่เน้นไปในด้านความรู้สึกนึกคิด เพื่อที่จะส่งเสริมการปฏิบัติให้เกิดขึ้น อันเนื่องจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมของมวลมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ซึ่งจะทำให้เกิดการแตกแยกกันได้ง่าย เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกัน หรือขัดแย้งกันขึ้นย่อมนำมาความเดือดร้อน วุ่นวายมาสู่สังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ก็คือ จุดมุ่งหมายของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งควรได้รับสิ่งต่าง ๆ เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นแนวคิดและหลักการปฏิบัติที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่า มนุษย์นั้นมีสิทธิหรือสถานะสากล ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมายหรือปัจจัยท้องถิ่นอื่นใด เช่น เชื้อชาติ หรือ สัญชาติ เป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งไม่สามารถจำหน่าย โอน หรือแจกจ่ายให้กับผู้หนึ่งผู้ใดได้ สิทธิดังกล่าวนี้มีความสามารถเป็นสากลและเป็นนิรันดร์ ฉะนั้น สิทธิมนุษยชนจึงได้ถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุข ความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติในโลกภูมิหลังของสิทธิมนุษยชน

ประเภทสิทธิมนุษยชน

บรรดาสิทธิที่ระบุไว้ในปญญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จำแนกออกได้อย่างกว้าง ๆ 2 ประเภท คือ

1. เป็นสิทธิของพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย อิศราภาพจากการเป็นทาส และการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การได้รับความคุ้มครองเมื่อถูกจับกุม กักขัง สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการชุมนุมอย่างสันติ สิทธิในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง และดำเนินกิจการทางการเมือง สิทธิและหน้าที่ ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

2. สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนเท่ากัน สำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้ง และเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในการมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เหมาะสม สิทธิในการได้รับการศึกษา และบริการทางสาธารณสุข สิทธิ และเสรีภาพ ในการปฏิบัติตามศาสนาธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรม ตามความเชื่อของตน (สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, 2566)

สิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองทั่วโลกว่าเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้นสามารถจำแนก ๆ ได้ 5 ประเภท ทั้งนี้ เป็นไปตาม Universal Declaration of Human Rights ได้แก่

1. สิทธิพลเมือง (Civil Rights) ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับสัญชาติ เป็นต้น

2. สิทธิทางการเมือง (Political Rights) ได้แก่ สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ เสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นพรรคการเมือง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ สิทธิการเลือกตั้งอย่างเสรี

3. สิทธิทางสังคม (Social Rights) ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัว เป็นต้น

4. สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) ได้แก่ สิทธิการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างที่เหมาะสม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นต้น

5. สิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจทางศิลปวัฒนธรรม และการบันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบีบบังคับ เป็นต้น (สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน, 2566)

หลักศีล 5 ตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท

ศีล 5 นับว่าเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่ยึดถือศาสนาพุทธ ไม่ว่าจะเป็นในบ้านเรา หรือแม้แต่ประเทศที่มีการนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ โดยที่ศีล 5 นั้นถือเป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานที่สุดตามมาด้วย ศีล 8 ศีล 10 ไปจนถึง ศีล 227 ข้อสำหรับผู้ถือครองสมณะเป็นพระ

ความหมายของศีล

ศีลในทางพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีชีวิตของคนในสังคมมนุษย์ในทุกด้านของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนไทยนั้นมีความผูกพัน ประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อการประพฤติปฏิบัติจนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ประชาชนส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน ต่างมีเมตตา เอื้อเฟื้อ อนุเคราะห์เสียสละเป็นที่ตั้งตลอดมาด้วยคุณของพุทธธรรมคำสอนแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนให้มีอิสระจาก

ปัจจัยที่เป็นเหตุแห่งเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ทั้งทางกายและทางใจ ทางกาย หมายถึง การไม่สร้างกรรมวิบัติเสียหายแก่บุคคลอื่น ส่วนทางใจคืออิสระจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายอันตรวนชีวิตความเป็นอยู่ของตน เพื่อนำสันติภาพและสันติสุขแก่โลกมนุษย์ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของผู้รู้เท่าทันภาวะความเปลี่ยนแปลงของตน ของสังคม โดยใช้ศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นหลักยึดถือประพฤติปฏิบัติในส่วนของการดำเนินชีวิต ได้แก่วิถีปฏิบัติซึ่งบังคับไว้เป็นข้อห้ามมิให้กระทำ เรียกว่า ศีลเป็นข้อยกเว้นที่วางไว้เป็นกฎระเบียบ ในส่วนของการดำเนินชีวิต ได้แก่วิธีการดำเนินชีวิต การศึกษาอบรมอันเป็นหลักที่ทรงวางไว้สำหรับการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า พระธรรม ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะพึงประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้า เป็นความดีงามแห่งชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปลอดภัย ทั้งร่างกายและจิตใจ ได้ในสังคมโดยรวมในเรื่องศีลผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ และได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านพอกล่าวเป็นสังเขปได้ดังนี้

พระพุทธโฆสาจารย์ ได้กล่าวว่า ศีล ซึ่งแปลว่า ความปกติ ความทรงอยู่อย่างเรียบร้อย และความรับรอง สีละ ศัพท์นี้บรรดาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในลักษณะของศัพท์รับรองต้องกัน ส่วนอาจารย์ฝ่ายอื่นพรรณนาความหมายของศีลว่า ศัพท์ว่า ยอดและเย็น (พระพุทธโฆสาจารย์, 2554)

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงแสดงทัศนะ เรื่องความหมายของศีลไว้ว่า ศีล แปลตามศัพท์ว่า ปกติ หมายความว่า ความเป็นปกติเรียบร้อย (อย่างหนึ่ง) ความเคยชิน ลงรูปลงตัวติดอยู่ประจำอยู่ เป็นปกติ (อย่างหนึ่ง) ความเป็นปกติเรียบร้อย หมายความว่าความปกติเรียบร้อยของความประพฤติ เพราะเว้นการที่ควรเว้น ประพฤติการณ์ที่ควรประพฤติ ศีล 5 หรือเบญจศีล คือความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538)

พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายว่า “ศีล” หมายความว่า ความเป็นปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างที่ควรทำ อยู่ในภาวะปกติ คือไม่เดือดร้อน ไม่กระวนกระวาย ไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรก ไม่มีความเศร้าหมองให้เกิดขึ้น โดยเนื้อความศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดภาวะปกติ เกิดขึ้นที่กาย วาจา ใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2539)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า ศีล เป็นระเบียบวินัยเพื่อสร้างสังคมที่เรียบร้อย ไม่เบียดเบียนกัน อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข เป็นสภาพเกื้อกูลแก่การดำเนินชีวิต และปฏิบัติกิจของสมาชิกทั้งหลาย

ศีล เป็นเครื่องมือควบคุมความประพฤติ ทำให้กาย วาจาเรียบร้อยงดงามอยู่ในระเบียบ ศีล เป็นความประพฤติที่ดีงามเกื้อกูลของบุคคลในการสัมพันธ์กับผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อมอันทำให้เกิดผลดีแก่ชีวิตของตนเอง และแก่คนอื่นทั้งหลาย ตลอดทั้งสังคม และสิ่งแวดล้อม

ศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับกำจัดกิเลสชั้นหยาบที่แสดงออกมาทางกายวาจา ขัดเกลาคนให้ประณีตขึ้น

ศีล เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมกาย วาจา และอาชีวะให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในระดับสมาธิ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพจิต และช่วยให้จิตมีสมรรถภาพที่จะใช้อย่างได้ผล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

ประเภทของศีล 5

เห็นได้ว่า ศีล 5 นั้นเป็นเครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยสามารถแบ่งการประพฤติปฏิบัติได้เป็น 5 ข้อ ที่สามารถจำแนกความเป็นมนุษย์และสัตว์ได้อย่างชัดเจนได้ดังต่อไปนี้

1. ปาณาติปาตา เวรมณี ได้แก่ ตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ : ซึ่งโดยปกติของมนุษย์แล้วเราจะไม่ฆ่ากันเอง นั่นเป็นสิ่งแรกที่มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ อาทิ เสือ หรือสิงโต ที่เวลาหิวก็จะไล่ล่าสัตว์อื่นเพื่อนำมาเป็นอาหารทันที นั่นจึงทำให้เราสามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์ได้อย่างชัดเจน

2. อทินนาทานา เวรมณี ได้แก่ ตั้งใจงดเว้นจากการลักขโมย : โดยปกติของมนุษย์แล้วจะไม่คิดขโมย หรือลักทรัพย์สินของใคร ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นรูปธรรมจับต้องได้ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ เพราะมนุษย์มีความรอบรู้ในเรื่องของกรรมสิทธิ์ ว่านั่นของเรา ว่านี่ของเรา แต่กับสัตว์เดียรฉานนั้นไม่รู้ยกตัวอย่าง เวลาที่สุนัขกำลังเห็นแมวกินปลาอยู่ ถ้ามันมีความคิดที่อยากได้ มันก็จะเข้าไปแย่งเลยทันที ฉะนั้น ถ้าใครลักขโมย หรือจี้ปล้นทรัพย์สินของคนอื่น ก็แสดงว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขาได้สูญเสียไปแล้ว

3. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี ได้แก่ ตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม : มนุษย์เป็นผู้ที่รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ อาทิ เมื่อสุนัขเพศผู้ถึงคราวที่ฮอรโมนเพศทำงาน มันจะเข้าไปกัดเพื่อแย่งตัวเมียจากตัวผู้ตัวอื่น แต่มนุษย์ปกติกลับไม่ประพฤติดูเช่นนั้น

4. มุสาวาทา เวรมณี ได้แก่ ตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพ้อเจ้อ : โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วจะไม่หลอกลวง และเบียดเบียนซึ่งกันและกันด้วยวาจา หรือคำพูด ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ อาทิ สุนัขที่อยู่ในบ้าน เมื่อมีสุนัขตัวอื่น หรือมนุษย์คนอื่นเดินผ่านมา มันจะส่งเสียงเห่าในทันที แต่มนุษย์เราโดยปกติไม่ได้เป็นเช่นนั้น ที่อยู่ดี ๆ เราจะด่า หรือว่าใครโดยไม่มีเหตุอันสมควร

5. สุราเมรัยมัชฌิมาทฎฐานา เวรมณี ตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา : ตามปกติ สัตว์ใหญ่จะมีพลังกำลังมากกว่ามนุษย์ แต่มันบังคับทิศทางการเคลื่อนที่ไม่ค่อยได้ เพราะไม่มีสติสำหรับควบคุม ดังนั้น สัตว์จึงไม่สามารถเป็นกำลังกายที่เกิดเป็นคุณงามความดี หรือการช่วยเหลือผู้อื่นได้ ผิดกันกับมนุษย์ มนุษย์มีสติสัมปชัญญะที่จะควบคุมการกระทำของตัวเอง ทำให้สามารถนำพลังกำลัง หรือกำลังกายที่เรา มีเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือกระทำคุณงามความดีได้อย่างมากมาย แต่เมื่อใดที่มนุษย์ดื่มสุรา หรือของมีเมาเข้าไป ก็จะทำให้ตนเองนั้นขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจจนก่อให้เกิดการประพฤติดูในสิ่งที่เลวร้ายได้ ซึ่งศีลข้อที่ 5 นี้เป็นข้อที่สำคัญที่สุด เพราะคนที่ขาดสติสามารถทำความชั่ว รวมไปถึงการประพฤติดูในศีลข้ออื่น ๆ ได้อีกด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

ประโยชน์ของการรักษาศีล 5

1. ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน
2. ทรัพย์สมบัติที่อยู่ในความปกครองจะมีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายที่มาราวี จ้องจะเบียดเบียนทำลาย
3. ระหว่างลูก หลาน สามีและภรรยาจะอยู่ร่วมกันด้วยความผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำล้ำรายต่างครองกันอยู่ด้วยความเป็นสุข
4. เมื่อพูดอะไรจะมีแต่ผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์ เป็นที่จับใจเพราะด้วยสัตย์ ด้วยศีล
5. เป็นผู้มีสติปัญญาดีและเฉลียวฉลาด ไม่หลงหน้าหลงหลัง จับโน้นชนนี้จนเหมือนคนบ้า หาสติไม่ได้ ผู้มีศีลจะเป็นผู้ที่ปลูกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลกให้มีแต่ความอบอุ่น ไม่เป็นที่ระแวงสงสัย ผู้ไม่มีศีล จะเป็นผู้ที่ทำลายหัวใจคนและสัตว์ให้ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนอยู่ทั่วทุกหย่อมหญ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับศีลตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท

1. ด้านความหมายและลักษณะ

สิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ เป็นสิทธิที่เน้นถึงการกระทำระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ส่วนศีลในพุทธปรัชญาเถรวาท มุ่งเน้นไปที่การลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อความผาสุกในชีวิตด้านส่วนตัวและสังคมส่วนรวมอันเป็นขั้นพื้นฐานเช่นกัน

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักศีล 5

หลักสิทธิมนุษยชน	หลักศีล 5
หลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน 6 ประการ มีขอบเขตและมีอิสรเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในการกระทำต่าง ๆ เพื่อความเท่าเทียมกันในสังคมมนุษย์	หลักเบญจศีลในพุทธศาสนาเถรวาทเน้นการกระทำที่ถูกต้องตาม จัดเป็นขั้นพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อความผาสุกของปัจเจกบุคคลและสังคม

2. ด้านการจำแนกประเภท

หลักสิทธิมนุษยชนมีอยู่ 6 ประการ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์กับหลักศีลในพุทธศาสนาเถรวาท 5 ประการ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงการจำแนกประเภทระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับหลักเบญจศีล

หลักสิทธิมนุษยชน	หลักศีล 5
หลักสิทธิมนุษยชน 6 ประการ	หลักศีลเถรวาท 5 ประการ
1. สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่	1. ละเว้นการฆ่าชีวิตของสัตว์อื่นให้ตกลงไป
2. สิทธิที่จะได้รับการศึกษา	2. ละเว้นการลักขโมย
3. สิทธิที่จะทำงาน	3. ละเว้นการประพฤติดินาม

4. สิทธิแห่งเสรีภาพ	4. การละเว้นการพูดเท็จ
5. สิทธิในทรัพย์สิน	5. การละเว้นการดื่มสุราเมรัย
6. สิทธิในสัญญาประชาคม	

3. ด้านจุดมุ่งหมาย

ศีล 5 ในพุทธศาสนาเถรวาท คือ สิทธิเสรีภาพทางกายและวาจา จัดเป็นหลักคำสอนที่เน้นย้ำถึงความหมายของสิทธิมนุษยชนอยู่ในตัวที่มุ่งสู่การปฏิบัติ และเป็นสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่จริง ดังนั้นสิทธิมนุษยชนและหลักเบญจศีล จึงหมายถึง ศักยภาพของบุคคล ความสามารถด้านการกระทำ อันเป็นสภาพความเป็นใหญ่แก่มวลหมู่ของมนุษย์กล่าวคือ มีการกล่าวถึงการกระทำทางกาย วาจา และใจ ว่าทั้งสาม คือ องค์ประกอบของสิทธิมนุษยชน หรือเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้เกิดปัจเจกชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในโลกมนุษย์

หลักสิทธิมนุษยชน	หลักศีล 5
1. หลักสิทธิมนุษยชนเป็นไปในแง่ของการปฏิบัติชอบต่อกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน	1. หลักเบญจศีลมีความหมายที่สูงกว่า คือเป็นการปฏิบัติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และสิ่งที่มีชีวิตทุกประเภท
2. ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพทางการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งชนชั้น วรรณะ เพศภาษา เชื้อชาติศาสนา	2. ส่งเสริมการกระทำทางกาย วาจา และใจอย่างเท่าเทียมไม่แบ่งชนชั้น วรรณะ เพศ ภาษา เชื้อชาติศาสนา เช่นเดียวกัน
3. มีการกระทำในขอบเขตที่ถูกต้อง ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิของบุคคลอื่น	3. มีขอบเขตในส่งเสริมสิทธิการกระทำที่ถูกต้อง ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิของบุคคลอื่นและสรรพสัตว์ทุกประเภท
4. ส่งเสริมความเป็นมนุษย์เคารพในสิทธิซึ่งกันและ กันในสังคมของมวลมนุษยชาติ	4. ส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และให้ความเคารพในสิทธิของปัจเจกบุคคลเพื่อให้เกิดความรัก เมตตาต่อกันของมวลมนุษยชาติ

สรุป

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน พบว่า หลักสิทธิมนุษยชนสากลได้ก่อกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยเน้นเรื่องสิทธิโดยธรรมชาติ ความคิดเรื่องกฎแห่งธรรมชาติและได้พัฒนาเรื่อยมาในประเทศทั่วโลก จนถึงร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติจัดทำเป็นปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม คริสต์ศักราช 1948 (พ.ศ. 2491) มีบัญญัติไว้ 30 ข้อ เนื้อหาว่าด้วยเรื่อง

หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน เรื่องสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเรื่องหน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ

ศีล คือ ปกติวิสัยของมนุษย์ที่ละเว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยแท้จริงแล้วการรักษาเบญจศีล ก็คือ การควบคุมกายและวาจา มิให้ล่วงละเมิดปกติวิสัยของตนไม่เกิดการเบียดเบียนต่อผู้อื่น เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขสงบร่มเย็น

สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญของมวลมนุษยชาติตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในแง่ธรรมชาติการกระทำ การควบคุมและการเข้าถึงได้ โดยอิงอยู่กับพื้นฐานของความชอบธรรมของมนุษย์ทุกคนในสังคม สิทธิมนุษยชน 6 ประการ และศีล 5 เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน ไม่อาจแยกจากกันได้ จะมีแต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งหาได้ไม่ และทั้งหมดนั้นได้เน้นให้บุคคลใช้สิทธิหน้าที่เพื่อการรู้แจ้งตนเอง เพื่อให้ตนสมบูรณ์ผ่านทางตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง หลักศีลธรรม จริยธรรมทางศาสนา เป็นต้น กล่าวได้ว่าหน้าที่ที่ชอบธรรมและสิทธิที่ถูกต้องย่อมไปด้วยกันต่างเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน พุทธศาสนาเถรวาท คือ ศาสนาที่เน้นสิทธิที่ถูกต้องของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่า ทั้งสิทธิมนุษยชนและหลักศีล 5 ล้วนมีการส่งเสริมให้ปฏิเสธความชั่ว สนับสนุนให้กระทำความดีต่อกันในฐานะที่เป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ. (2557). *บทวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์และความเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางการแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2557-2561)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม.
- คณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส.). (2544). *กลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES).
- ชะวัชชัย ภาติณฐ. (2548). *กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอ เอส พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลโดย สมเด็จพระพุทธจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทนาเพรสจำกัด.
- พระสมหมาย อตถสิทฺโธ (พีชสิงห์). (2557). *ศึกษาสิทธิมนุษยชนในพระพุทธศาสนา*. ใน *สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือ สร้างคน สร้างชาติ และสร้างโลก*. กรุงเทพมหานคร: แสงธรรม.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชามนุษย์กับอารยธรรม หน่วยที่ 1-7*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันฉัตร สุวรรณกิตติ. (2540). เปรียบเทียบความคิดเรื่องชนชั้นของเพลโตและในพระไตรปิฎก. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30(2), 40-43.
- วิชัย ศรีรัตน์. (2544). พัฒนาการของสิทธิมนุษยชน. *ศุลพาห*, 48(3) : 47.
- ศุภรา ศรีปริวาทีน. (2566). “แนวคิดและหลักการของสิทธิมนุษยชน”. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://policetraining9.com9>.
- ศุภาวุฒิ อุตมะ. (2566). สิทธิมนุษยชนกับประชาธิปไตย ศึกษากรณีหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.constitutionalcourt.or.th>.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2566). “สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม”. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.papayutto.org/th/book-reading/452/6>.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). *เบญจศีลเบญจธรรม (หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี)*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน. เล่มที่ 32 เรื่องที่ 4 “สิทธิมนุษยชน”. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.saranukromthai.or.th>.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2544). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.